

Nr 95.

Ankom till riksdagens kansli den 4 juni 1932 kl. 12 m.

Utlåtande i anledning av väckt motion angående nedsättning av kronoarrendatorernas arrendeavgifter.

(2:a avd.)

I en inom andra kammaren väckt, till jordbruksutskottet hänvisad motion, nr 142, av herr *Herou m. fl.* har hemställts, att riksdagen måtte besluta, att de arrendeavgifter för kronoarrendatorerna, som utgå för arrendeåret 1932—1933, måtte nedsättas med 25 procent, samt att hos regeringen begära förslag till arrendeavgifternas fastställande så att arrendesumman bestämmes i relation till sådana persedlar i länets markegångstaxa, efter senast fastställda pris enligt litt. A i markegångstaxan, som ha inverkan på arrendatorernas ekonomiska förhållanden.

Beträffande de skäl, som anförts till stöd härför, hänvisas till motionen.

I en den 29 februari 1932 avlåten proposition, nr 126, har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att godkänna följande förslag till kungörelse om ändrad lydelse av mom. 10:o kungörelsen den 4 juni 1908 (nr 52) angående förändrade grunder för förvaltningen av kronans jordbruksdomäner:

Härigenom förordnas, att mom. 10:o kungörelsen den 4 juni 1908 angående förändrade grunder för förvaltningen av kronans jordbruksdomäner skall erhålla följande ändrade lydelse: 10:o. Arrendeavgiften skall vara utsatt till hälften i penningar och till hälften i en eller flera av de persedlar, som upptagas i länets markegångstaxa, att lösas med penningar efter senast fastställda pris enligt litt. A i markegångstaxan. För fiske eller annan lägenhet, som ej är att till jordbruksegendom hänföra, må dock arrendeavgiften utsättas helt i penningar eller helt i persedlar. Arrendeavgiften skall för varje arrendeår erläggas vid särskild uppbördsstämma å någon av Kungl. Maj:ts befallningshavande bestämd dag närmast före den 14 mars det kalenderår, då arrendet utlöper. Denna kungörelse träder i kraft den 1 juli 1932. I avseende å arrendeupplåtelse, som skett före nämnda dag, må domänstyrelsen, där de kontraherade arrendevillkoren, med hänsyn till rådande förhållanden, finnas för arrendatorn tyngande och det på grund härav kan antagas möta svårigheter för denne att fullgöra sina förbindelser enligt avtalet samt då skäl därtill för övrigt äro, efter framställning av arrendatorn för tiden från och med löpande arrendeår medgiva sådan

ändring i arrendevillkoren, att hälften av den avtalade arrendavgiften efter priserna i litt. A i länets markegångstaxa det år avtalet slutits omräknas i en eller flera markegångspersedlar, att lösas med penningar efter senast fastställda pris enligt litt. A i markegångstaxan.

Sammansatta andra lag- och jordbruksutskottet har i avgivet utlåtande, nr 5, över ovanberörda proposition och vissa i samband därmed stående motioner anfört följande.

»Vad först angår det genom propositionen framlagda förslaget, att arrendavgifterna för kronans jordbruksdomäner i kontrakt som avslutas efter ingången av den 1 juli 1932 skola utsättas till hälften i penningar och till hälften i en eller flera persedlar att lösas enligt markegång, får utskottet förorda, att en dylik ändring i grunderna för arrendenas bestämmande vidtages. I enlighet med vad domänstyrelsen i sitt yttrande framhållit, måste, såsom konjunkturerna under de två sista årtiondena gestaltat sig, arrendenas bestämmande till någon del i naturapersedlar medföra fördelar såväl ur jordägarens som ur arrendatorns synpunkt. Jämlikt mom. 9:o i 1908 års kungörelse angående förändrade grunder för förvaltningen av kronans jordbruksdomäner torde domänstyrelsen även efter förslagets genomförande vara oförhindrad att vid utarrendering av jordbruksegendom på kortare tid än tjugu år bestämma arrendet helt i penningar.

Beträffande frågan om lindring i bestående arrendevillkor för kronoarrendatorer anser utskottet, att under de nu rådande tryckta ekonomiska förhållandena på jordbrukets område i viss omfattning bör öppnas möjlighet för de ifrågavarande arrendatorerna att erhålla arrendelindring. Det sätt, på vilket sådan arrendelindring enligt propositionen skall kunna äga rum, synes utskottet ock i stort sett vara ändamålsenligt.

Med hänsyn till det anförda vill utskottet tillstyrka riksdagen att godkänna det genom propositionen framlagda förslaget till kungörelse om ändrad lydelse av mom. 10:o kungörelsen den 4 juni 1908 angående förändrade grunder för förvaltningen av kronans jordbruksdomäner.

Den föreslagna kungörelsen gäller endast sådan jord, som förvaltas under inseende av domänstyrelsen enligt 1908 års författning. Såsom i motionen II:446 framhålles torde emellertid enahanda skäl för arrendelindring kunna föreligga beträffande andra av kronans jordbruksfastigheter. Utskottet tillåter sig därför hemställa, att riksdagen måtte bemyndiga Kungl. Maj:t att i den mån beträffande annan kronojord föreligga förhållanden av samma art som de, vilka råda med avseende å det slag av fastigheter propositionen gäller, meddela bestämmelser om arrendelindring under i huvudsak enahanda förutsättningar som de, vilka skola gälla för de i propositionen avsedda fastigheterna.

De grundregler, vilka domänstyrelsen enligt propositionen bör tillämpa vid prövning, huruvida i varje särskilt fall arrendelindring skall medgivas, synas utskottet böra i vissa avseenden underkastas någon jämkning. I propositionen har uppställts som regel, att lindring icke skall medgivas

med mindre av arrendetiden återstå minst tre år. Utskottet förbiser visserligen icke, att en fordran på viss minimitid synes böra uppställas, men utskottet har likväl kommit till den uppfattningen, att den i propositionen angivna tidrymden torde kunna minskas. Utskottet anser även, att den omständigheten, att en arrendator åtnjuter nedsättning av arrendet enligt 1926 års i förestående redogörelse omtalade kungörelse, icke bör utesluta, att han, om förutsättningar därför i övrigt föreligga, i stället får tillgodonjuta den genom propositionen föreslagna omräkningen av arrendeavgiften. Därvid bör till grund för omräkningen läggas arrendeavgiftens ursprungliga och icke dess enligt 1926 års kungörelse nedsatta belopp. Vidare kan utskottet icke heller finna bärande skäl föreligga för att i enlighet med propositionen från möjlighet till arrendelindring utesluta arrendators konkursborgenärer, som övertagit arrendet.

Såvitt för närvarande kan bedömas, torde det genom propositionen framlagda förslaget i allmänhet få anses bereda vederbörande arrendatorer tillräckligt stora arrendelindringar. Det kan emellertid undantagsvis förekomma fall, i vilka en omräkning av arrendet efter de i propositionen angivna grunderna icke skulle giva den lindring i arrendevillkoren, som ändrade ekonomiska förhållanden otvetydigt måste anses påkalla. Enligt utskottets mening bör i sådana fall omvärdering av arrendeavgiften kunna äga rum efter ansökan av arrendatorn och företagen prövning av åtgärdens behövlighet. Utskottet tillåter sig därför hemställa, att riksdagen ville bemyndiga Kungl. Maj:t att, i den mån förhållandena därtill giva anledning, meddela bestämmelser om sådan omvärdering under nu angivna förutsättningar.

Det i motionerna I: 324 och II: 478 framställda förslaget, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skulle anhålla att viss räntesats måtte fastställas för de fall, i vilka uppskov med arrendeavgiftens erläggande beviljas, anser sig utskottet icke böra förorda. Utskottet förutsätter, att dröjsmålsräntan hålles så låg som det allmänna ränteläget vid varje tidpunkt medgiver.»

I enlighet med vad utskottet hemställde beslöt riksdagen, bland annat,

A) att godkänna det genom förevarande proposition framlagda förslaget till kungörelse om ändrad lydelse av mom. 10:o kungörelsen den 4 juni 1908 (nr 52) angående förändrade grunder för förvaltningen av kronans jordbruksdomäner; B) att med anledning av förevarande proposition bemyndiga Kungl. Maj:t att även beträffande annan kronans jord än sådan, som i propositionen avses, meddela bestämmelser om arrendelindringar under de förutsättningar, som utskottet i sitt utlåtande angivit; C) att med anledning av förevarande proposition uttala, att enligt riksdagens mening vid prövningen i förekommande fall av frågan, huruvida arrendelindring bör medgivas, bör iakttagas vad utskottet i sitt utlåtande anför; D) att med anledning av förevarande proposition bemyndiga Kungl. Maj:t att meddela bestämmelser angående omvärdering

av arrendeavgift i den utsträckning och under de förutsättningar, som utskottet i sitt utlåtande angivit.

Utskottet. Utskottet anser sig icke böra, såsom i förevarande motion föreslagits, tillstyrka en viss generell nedsättning av arrendeavgifterna för krono-arrendatorer, utan synes frågan om arrendelindring böra prövas från fall till fall. I sådant avseende vill utskottet erinra om den befogenhet, som enligt det på sätt ovan nämnts av riksdagen godkända författningsförslaget skulle tillkomma domänstyrelsen att i viss ordning medgiva lindring i arrendevillkoren. Vad angår motionärernas förslag att ifrågasätta arrenden i sin helhet skulle fastställas i relation till vederbörande markegångstaxa finner utskottet, med hänsyn till vad i ovannämnda proposition anförts, skäl icke föreligga att härutinnan gå längre än vad berörda författningsförslag innehåller eller att arrendeavgiften bestämmas till hälften i penningar och till hälften i persedlar. Utskottet vill emellertid erinra, att enligt det godkända författningsförslaget arrendeavgiften för fiske eller annan lägenhet, som ej är att hänföra till jordbruksegendom, kan helt utsättas i persedlar.

Under åberopande av det anförda hemställer utskottet,

att förevarande motion II:142 icke må föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 4 juni 1932,

På jordbruksutskottets vägnar:

C. J. JOHANSSON.

Närvarande: se utlåtande nr 94.